

BÉKÉS MEGYE A LEADER TÜKRÉBEN 2007-2013 KÖZÖTT

VESELICZ ADÉL

BÉKÉS COUNTY IN THE LIGHTS OF THE LEADER PROGRAMME 2007-2013

The LEADER rural development method has been used for more than 20 years to involve local actors in the design and delivery of strategies, decision-making and resource allocation for the development of rural areas. Recently (2019) in Hungary about more than 3 million inhabitants are affected by the LEADER programme. In Hungary during the 2007-2013 planning period LEADER local action groups (LAGs) had participated of the EAFRD Axis 4 general rural development and the Axis 3 wider range of rural development realization. After the completion of the 2007-2013 period we have final data about these years. My database was formed by collected data from the Internet and information from LAGs. This database and personal interview processing completed the analysis. This showed me that areas where the most financial aid and the most of project implemented. I tested the spatial inequality of the LEADER money at the LAGs territorial shape. In Békés county 3 LAGs were active during the last planning period. In the period of the 2007-2013 the LEADER programme almost covered all Hungary. So many municipalities became entitled for LEADER subsidy. In this paper 3 LAGs are inspected (from 96 nationally existing ones) situated in Békés county at the period of 2007-2013. Most of the projects was implemented by the Kertészek Földje LAG. In the county from the axis 3 the village got the most financial aid, but from the axis 4 the towns got the most of the projects that the implemented. In general the Axis 4 financial resources distribution showed inequality. In Hungary but all over the Europe the rural areas are impoverished, and they need assistance. So the bottom up LEADER programme is very important of the rural life. With this programme the rural residents can get adequate assistance to maintenance of the rural areas in good condition.

BEVEZETÉS, PROBLÉMAFELVETÉS

A vidék társadalmi, kulturális, gazdasági értékek egyvelege, mely ideális esetben képes jó minőségű és biztonságos élelmiszer termelésére, előállítására, ezáltal a lakosság megfelelő élelmiszerellátására. Képes a tájfenntartásra, az ivóvízbázisok és a talajok védelmére, az élővilág sokszínűségének megőrzésére, a jó környezeti állapot megóvására, a helyi közösségek és értékek tovább örökítésére. Hazánk vidéki gazdaságának jelentősége és színvonala az utóbbi évtizedekben jelentős visszaesést mutatott. Az egykoron virágzó falvaink, vidéki területeink ma már korántsem a régi fényükben ragyognak. Az ország lakosságának közel 50 százaléka a mezőgazdaságban dolgozott a 20. század közepén, ez a szám a 21. század elejére 7,2 százalékra csökkent. Ezen adatok azt mutatják, hogy a történelmi parasztság, mely hosszú ideig alkotta a magyar társadalom demográfiai értelemben vett domináns társadalmi alakulatát, az nem létezik többé (KOVÁCH 2003). A vidéki területeken jelen van a munkanélküliség, de jelentős társadalmi probléma egyes szakmákban a munkaerőhiány is. A vidéki

helyi közösségek mára elvesztették a szolgáltató egységeiket, a közösség megtartására képes intézményeiket, egészségügyi intézményeiket, hivatalaikat, gyakran az iskoláikat, közösségi közlekedési lehetőségeiket. Rendkívül fontosnak tartom, hogy Magyarországon az oly nagy hagyományokkal rendelkező vidéki településeink újra élhetővé és vonzóvá váljanak, önmagukhoz visszatérjenek. A problémák megoldására központi beavatkozás volt szükséges, mivel a vidéki területek alkalmazkodóképessége mérsékelt. A vidékfejlesztés egyik fő célja az elvándorlás megakadályozása, a munkahelyteremtés segítése, az ott élők esélyegyenlőségének biztosítása és az életkörülmények javítása (UDVARDY 2010). Az ilyen és ehhez hasonló, a társadalom egy igen jelentős szegmensét érintő problémák kezelésére alkották meg a LEADER (Liaison Entre Actions Developpement de l'Economie Rurale; közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében) programot.

Kutatásom során részben személyes kötődésem miatt Békés megye vidéki térségeinek fejlesztésével foglalkoztam. A kutatás első szakaszában összehasonlítottam a Békés megyei LEADER HACS-ok alapvető adatait, úgy mint például területi kiterjedés, tagtelepülések száma, akcióterülethez tartozó, támogatásra jogosult lakosságszám. A továbbiakban megvizsgáltam a 2007 és 2013 közötti időszakban azokat a településeket, amelyek III. tengelyből vagy IV. tengelyből forrásból részesedtek. Annak a tekintetében vizsgáltam őket, hogy milyen jogállású települések, városok, nagyközségek vagy községek. Mely akciócsoport mely településtípusra juttatott a legtöbb forrást? Az egyes akciócsoportok a III. vagy a IV. tengelyből osztott ki több támogatást, valamint ezen két tengelyből hány projekt teljesült az előző, már lezárult ciklusban. Végül megvizsgáltam a szétszított LEADER források eloszlását a tagtelepülések között, s Lorenz-görbével ábrázoltam az eredményeket.

1. A LEADER PROGRAM

Az 1991-ben életre hívott LEADER program az egyike az Európai Unió (továbbiakban EU) által létrehozott négy közösségi kezdeményezésnek¹, az „alulról felfelé” építkező módszer a vidékfejlesztési politika végrehajtására (MISKÓ ET AL. 2000) szolgál.

Magyarország a 2004-es Európai Unió csatlakozásával nyerte el annak a jogát, hogy becsatlakozzon. A program a vidéki szereplők motiválására, támogatására, a fenntartható, integrált és innovatív fejlesztési stratégiák megvalósítása szolgál. A LEADER új alapokat ad a vidékfejlesztésnek (UDVARDY 2010). Olyan területek támogatására hivatott melyeket nem fednek le a tagállamok fejlesztési terveiben, viszont a fejlesztése az EU érdekében áll. A

¹ INTERREG, EQUAL, URBAN, LEADER

LEADER program az eddigi működése során több szakaszra tagolódott, igazodva a tervezési időszakokhoz (1. táblázat).

1. táblázat: A LEADER program ciklusainak adatai
Table 1. The datas of the LEADER cycle

Program neve	Időszak	Összköltségvetés	LEADER helyi akciócsoportok száma Európában
LEADER I	1991-1994	400 millió ECU	217 db
LEADER II	1995-1999	1,7 milliárd euro	1086 db
LEADER +	2000-2006	5,046 milliárd euro	893 db
LEADER IV	2007-2013	A vidékfejlesztési források 5%-a	2 282 db
LEADER	2014-2020	A vidékfejlesztési források 5%-a	2 600 db

Forrás: saját szerkesztés <https://www.eca.europa.eu> alapján

2000-2004 közötti időszakban egy LEADER-típusú kísérleti program futott Magyarországon, mely a LEADER alapelveinek² megfelelően működött. Azzal a céllal kezdtek bele a kísérleti verziójába, hogy megteremtse a megfelelő alapot a LEADER közösségi kezdeményezésnek, s ekkor még három fő tevékenységre koncentrált: felkészítő képzések, korlátozott számú helyi stratégia megvalósítása és hálózatépítés. Ennek a kísérleti programnak a kizárólagos finanszírozója a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium volt, melynek ekkor 14 HACS-ot kellett szabályoznia (*PATKÓS 2013*), a 14 akcióterület összesen 182 településre terjedt ki.

2007-ben a LEADER program bekerült a vidékfejlesztési rendeletbe, az Európai Unió Tanácsának 1698/2005/EK rendeletébe foglaltak alapján a szakpolitika eddigi három tengelyének³ céljait megvalósítani segítő alternatív eszköz lett, így 2007 óta az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap IV. tengelye. A 2007-2013 közötti időszakban az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési alapról és nemzeti vagy regionális társfinanszírozási forrásokból történt a megvalósítása, ekkor Magyarországon a programra (a IV. tengely) költségvetése 5,9 millió euró volt. Magyarországon (ahogy több más EU-

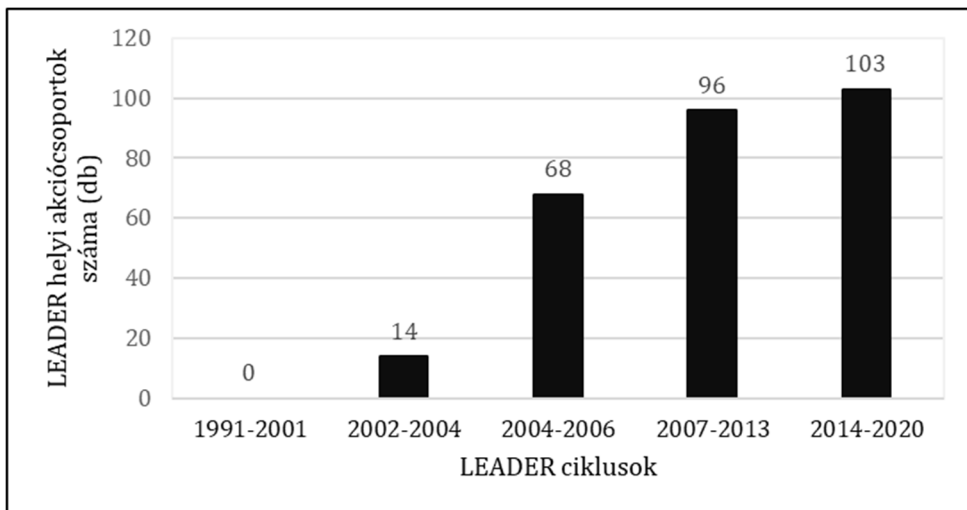
² LEADER alapelvek: területalapú megközelítés; alulról építkező, helyi kezdeményezés; partnerség; innováció; integrált megközelítés; hálózat és kooperáció; helyi finanszírozás és menedzsment

³ I. tengely: a szerkezetátalakítást, a fejlesztést és az innovációt támogató intézkedések, melyek célja a mezőgazdaság és az erdészet versenyképességének javítása. II. tengely: tájgazdálkodást támogató intézkedések, melyek célja a környezet és a tájképi jelleg javítása. III. tengely: vidéki területeken az életminőség javítását, valamint a gazdasági tevékenység diverzifikálásának előmozdítását célzó intézkedések.

s tagállamban) az I. és II. tematikus tengely forrásainak felhasználásában nem vettek részt a LEADER HACS-ok. A III. tengely egyes intézkedéseit a HACS-ok valósították meg, de a végső támogatható projektekről az Irányító Hatóság döntött.

A LEADER életciklusai során a HACS-ok száma egyre növekedett mind Európa szerte, mind Magyarországon (1. ábra). A ma életben levő LEADER ciklusban (2014-2020) már 103 akciócsoport tevékenykedik a mindennapokban Magyarország területén. A program kezdetek óta növekvő akciócsoport létszámmal egyetemben a teljes költségvetése is folyamatosan növekedett ciklusról ciklusra.

1. ábra: LEADER helyi akciócsoportok számának alakulása Magyarországon
Figure 1. The number of the LEADER local action groups in Hungary

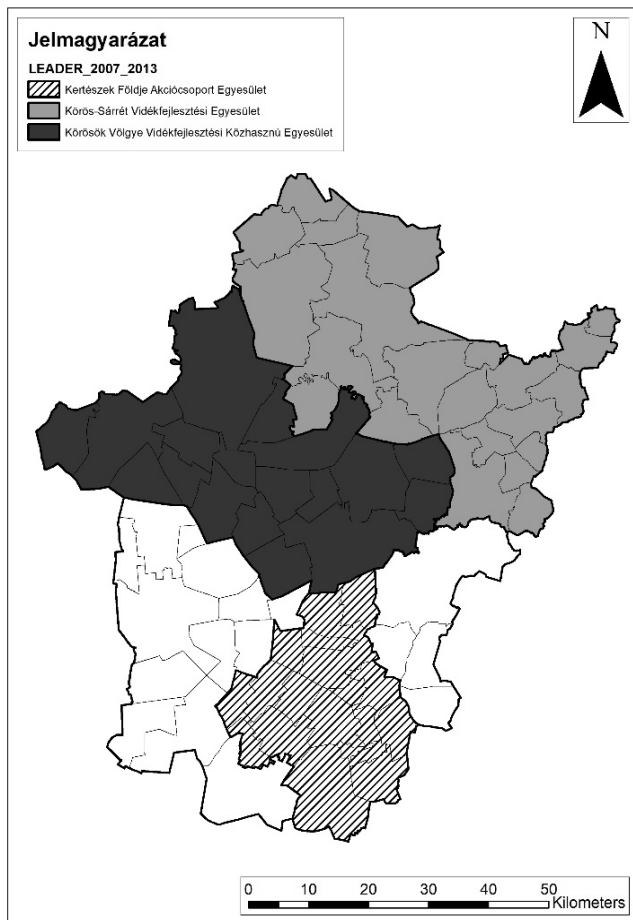

Forrás: saját szerkesztés

2. BÉKÉS MEGYE ÉS A LEADER PROGRAM

A 2007-2013-as tervezési időszakban 96 HACS működött a Magyarország területén, melyből 3 Békés megyében. A Kertészek Földje Akciócsoport Egyesületet és a Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesületet 2008-ban hozták létre, előbbihez 19, utóbbi akcióterületéhez pedig 22 települési önkormányzat tartozott. A Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület némiképp később, a ciklus vége felé lett életre hívva, 2012-ben, 18 települési önkormányzattal a köreiben (2. ábra). A települések önkormányzatain kívül természetesen képviseltették magukat a helyi civil szervezetek, vállalkozások, magánszemélyek, s ez által mind a négy jelentős szféra együttműködésével álltak fel a HACS-ok (BÍRÓ NAGY 2007).

2. ábra: Békés megye LEADER helyi akciócsoportjai (2007-2013)
 Figure 2. The LEADER action groups in Békés county (2007-2013)

Forrás: saját szerkesztés

A 2007-2013 közötti időszakra vonatkozóan a három Békés megyei akciócsoport vezetőivel- mind a III. tengelyben, mind a IV. tengelyben támogathatóknak ítélt projektek kapcsán –személyes interjúk készültek, melynek keretében az derült ki, hogy mely az a réteg amelyet leginkább kívántak támogatni az elmúlt ciklus alatt, az elmúlt pár évben, s jelenleg mely szférákban látják a LEADER források legsikeresebb befektethetőségét. Olyan vezetőkkel készültek az interjúk, akik az előző tervezési időszakban is aktívan, vezető pozícióban részt vettek a LEADER megvalósításában, ezáltal több év a programban eltöltött tapasztalattal rendelkeznek. A Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület a térség kitörési pontjának a mezőgazdasági tevékenység élénkítését, ipari parkok létesítését és a közmunkás réteg kimozdítását tartja. A térségben a vállalkozások, és a szolgáltatások száma egyre

csökken, ennek fejlesztését rendkívül fontosnak tartják. A pályázataikkal a civil szervezeteket, az őstermelőket és a kisvállalkozásokat kívánják támogatni. Jelen időszakban és az előzőekben is olyan szereplőköt kívánnak támogatásokat juttatni, akik kiszorulnak a nagy országos támogatásokból. Lökést akarnak adni nekik, hogy folytathassák a tevékenységüket, ismerjék meg a pályázati rendszert, s a későbbiekben bátrabban pályázzanak akár nagyobb projektekkel is. A Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület a pályázataival egyenlő arányban próbálja támogatni a civileket, a kisvállalkozásokat és a magánszemélyeket. Céljuk az akcióterületükön a helyi élelmiszeripari termékek, a kézműipar, a falusi-aktív turizmus fellendítése, valamint a kis településeken a szolgáltatások elérhetővé tétele (pl. bolt, autómosó). A Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület fő célja a térség környezeti és természeti erőforrásaira alapozott fenntartható gazdaságfejlesztés, a meglévő kapacitások megőrzésének és megerősítésének, valamint újak létrejöttének elősegítésével. Önmagáért felelősséget vállaló és dinamikus fejlődésre képes, kooperatív, újszerű megoldásokat kereső helyi közösség létrehozása. A térségi hagyományok kiemelt kezelésével a helyi identitástudat erősítése.

Békés megye településeinek a száma 75, ezzel a számmal nem sorolható a legtöbb települést tartalmazó megyék közé. A 2007-2013 közötti időszak LEADER programjában 59 település tartozott valamely, az előzőekben megnevezett LEADER HACS területéhez. A résztvevő települések közül a községek találhatók meg a legnagyobb számban az akciócsoportok tagjai között, összesen 38. A városi jogállású településekből 17 vett részt a LEADER programban, valamint 4 nagyközség képviseltette magát (2. táblázat).

2. táblázat: Békés megye települései a LEADER programban (2007-2013)

Table 2. Number of the settlements in the LEADER programme at Békés county (2007-2013)

Akciócsoport	Város (db)	Nagyközség (db)	Község (db)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	4	2	13
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	6	0	16
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	7	2	9
Összesen:	17	4	38

Forrás: saját szerkesztés

Az egyesületek által kötelezően elkészített helyi vidékfejlesztési stratégiákban található információkat összegezve, a három akciócsoport összességében 4 180 km²-nyi területet fedett le a megyében, ez az ösztérületének 74 százalékát jelentette. Az összes, 399 302 főnyi (3. táblázat) lakosságából 259 313 főt bevont a LEADER kereteibe, s így a lakosság 65 százaléka kisebb nagyobb szerepben érintett volt a programban, valamint a megye településeinek 79 százaléka jelentette a három akcióterület összességét. Az országos átlagtól az akciócsoportok településszámai jóval elmaradtak, ez annak köszönhető, hogy a megyében sokkal nagyobb kiterjedésű települések találhatóak, mint az ország többi területén, valamint Békés megyének van az országban a második legkevesebb település Csongrád megye után. Az akciócsoportok területi kiterjedésében ugyanezen okok miatt láthatunk eltérést az országos átlagtól. Az megkérdezett egyesületek vezetői szerint a 18 és 22 közötti önkormányzatszám egy akciócsoporton belül még éppen ideálisnak mondhatók voltak akkoriban, vajon mit gondolhattak ebben az időszakban azon megyékben munkálkodó munkaszervezet vezetők, akik ezen számok két vagy akár háromszorosát voltak hivatottak koordinálni az évek leforgása során ugyanakkora személyzeti állománnyal mint a kisebb egyesületek.

3. táblázat: Békés megye LEADER helyi akciócsoportjának adatai a 2007-2013-as időszakba

Table 3. Datas of the LEADER action groups in Békés county

Akciócsoport	Települési száma (db)	Területének mérete (km ²)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	18	1 647
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	19	826
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	22	1 707
Összesen	59	4 180
Országos átlag	31	891

Forrás: saját szerkesztés

A III. tengely forrásaiból összesen 319 támogatott projekt valósult meg, a IV. tengely forrásaiból némiképp többen, 552-en valósítottak meg projektet. A legtöbb pályázati forrást a Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület nyújtotta a

pályázóinak, a két tengelyben összesen megközelítőleg 3 milliárd forint került az arra jogosultak kezébe, a III. tengelyből 19 településnek, a IV. tengelyből pedig 18 településnek juttattak támogatás. A másik két egyesület a IV. tengely forrásaiból jelentősen kevesebb pénzt juttattak ki, a III. tengelyből szétosztott pénzek hasonlóan alakultak mind a három akciócsoportnál. A Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület a III. tengelyből 12, a IV. tengelyből 16 települést részesítettek forrásban, melynek összege teljességében nem érte el a 2 milliárd forintot sem, a Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület a III. tengelyből 16, a IV. tengelyből pedig 11 település pályázói számára tudott forrást juttatni, melyek összege 2,2 milliárd forintra volt tehető. A két tengelyben a három egyesület összesen 871 projektet valósított meg, valamint 7,1 milliárd forinttal támogatta a jogosult területeket (4. táblázat).

4. táblázat: LEADER akcióterületeken elnyert III. és IV. tengelyes támogatások (2007-2013)

Table 4. Earned money at the LAGs from the axis III and IV financial resources (2007-2013)

Akciócsoport	III. tengely nyertes pályázatai (db)	III. tengelyből osztott forrás (ezer Ft)	IV. tengely nyertes pályázatai (db)	IV. tengelyből osztott forrás (ezer Ft)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	129	1 578 410	284	305 160
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	96	1 842 609	196	1 189 889
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	94	1 975 141	72	305 167
Összesen	319	5 396 160	552	1 800 218

Forrás: saját szerkesztés

A támogatásra jogosult lakosságban némiképp különböző adatok mutatkoztak az egyesületek között, a legmagasabb számú lakosságot a Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület tömörítette. Békés megyében, a forrásra jogosult lakosságának 56 százaléka élt a területén. Az egy főre jutó támogatási összeg mind a három akciócsoport tekintetében nagyobb a III. tengelyben. A legmagasabb fajlagos támogatási összeg a III. tengely keretein

belül a Kertészek Földje, míg a IV. tengelyben a Körös-Sárrét egyesületénél mutatkozott (5. táblázat).

A III. tengely forrásaiból a legnagyobb számban, a községekben valósultak meg projektek, összesen 174. A legtöbb támogatott projekt a Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület területén valósult meg, községekben 101, nagyközségekben 15, városokban 13. A Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesületnél valamivel egyenletesebb megoszlás mutatkozott a községekben, illetve a városokban támogatott projektek között, ám ők nem juttattak forrást ebben a formában a nagyközségek részére. A Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület akcióterületén pedig a nagyközségek bizonyultak a legtámogatottabbaknak, őket követték a városok, s a legcsekélyebb számban a községeket támogatták (6. táblázat).

5. táblázat: Az akciócsoportok fajlagos részesedése a III. és a IV. tengely forrásaiból (2007-2013)

Table 5. The specific share of the LAGs from the axis III. and IV. sources (2007-2013)

Akciócsoport	Támogatásra jogosult lakosság (fő)	1 főre jutó támogatás (III. tengely)	1 főre jutó támogatás (IV. tengely)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	44 754	35 268	6 818
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	68 867	26 756	17 278
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	145 692	13 557	2 094

Forrás: saját szerkesztés

A IV. tengelyben a legtöbb nyertes pályázat a városokban született, 378 darab. A községekben és a nagyközségekben jóval kevesebb számú projekt valósult meg ebben az időszakban kimondottan a LEADER forrásból (7. táblázat). A Kertészek Földje Akciócsoport területén valósult meg a legtöbb projekt, a LEADER fejlesztések 51%-a. Mind a három HACS-ban a városokban realizálódott a legtöbb terv. Érdekes, hogy a Körösök Völgyénél milyen nagymértékben a városokban koncentráltak a projektek, itt valósult meg a fejlesztések 73%-a.

6. táblázat: A III. tengely forrásából támogatott projektek településtípusonkénti megoszlása (2007-2013)

Table 6. Distribution of the projects supported by axis III source by type of settlement (2007-2013)

Akciócsoport	Községekben támogatott projektek (db)	Nagyközségekben támogatott projektek (db)	Városokban támogatott projektek (db)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	101	15	13
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	56	0	40
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	17	43	37
Összesen	174	58	90

Forrás: saját szerkesztés

7. táblázat: A IV. tengely forrásából támogatott projektek településtípusonkénti megoszlása (2007-2013)

Table 7. Distribution of the projects supported by axis IV. source by type of settlement (2007-2013)

Akciócsoport	Községekben támogatott projektek (db)	Nagyközségekben támogatott projektek (db)	Városokban támogatott projektek (db)
Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület	106	11	167
Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	45	0	151
Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	2	10	60
Összesen	153	21	378

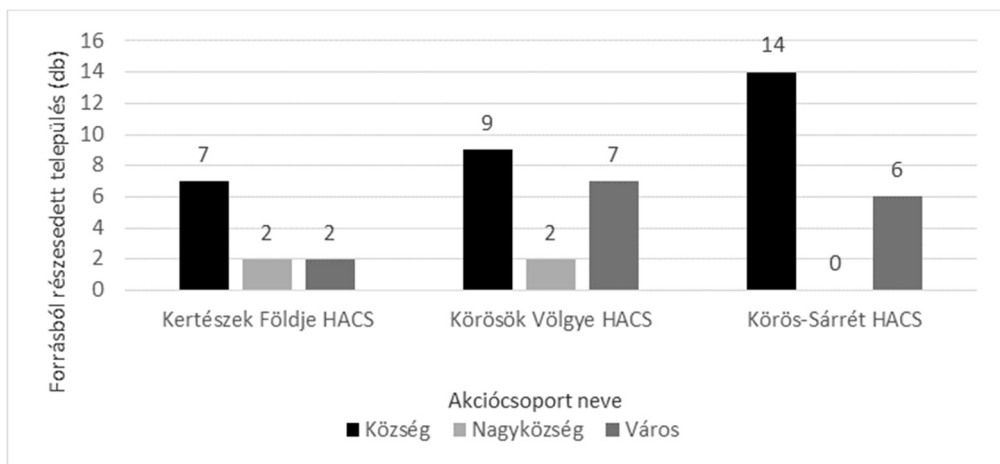
Forrás: saját szerkesztés

A III. tengely forrásaiból összesen 30 község, négy nagyközség és 14 város kapott fejlesztési keretet. 2007-2013 között Békés megyében (3. ábra). Az akciócsoportok által kiemelkedően támogatottak lettek a községek, amelyek kiemelkedően magas számban voltak jelen ebben az időszakban, az akciócsoportokban, és igen sok projektet hajtottak végre a tervezési időszak során. A Körös Sárrét HACS az a három egyesület közül, amely igen sok községben valósított meg projektet, szám szerint 14-ben, nagyközségi jogállású településre azonban nem juttatott forrást mivel a területén nem volt található ilyen jogi kategóriába tartozó község.

Ahogy az a számok is mutatják a község volt az a településforma, amely a legnagyobb számban képviseltette magát a LEADER fejlesztést megvalósító településtípusok között. A IV. tengely forrásaiból összesen 26 község, négy nagyközség és 19 város részesedett 2007-2013 között Békés megyében (4. ábra). A Kertészek Földje, valamint a Körös-Sárrét HACS-nál igen hasonlóan alakult a községek száma, amelyekben projektek valósultak meg, valamint a többi két településtípus a nagyközségek és a városok száma is hasonlóan alakult.

3. ábra: A három akciócsoport III. tengely forrásából részesedett települések jogállásuk szerinti megoszlása

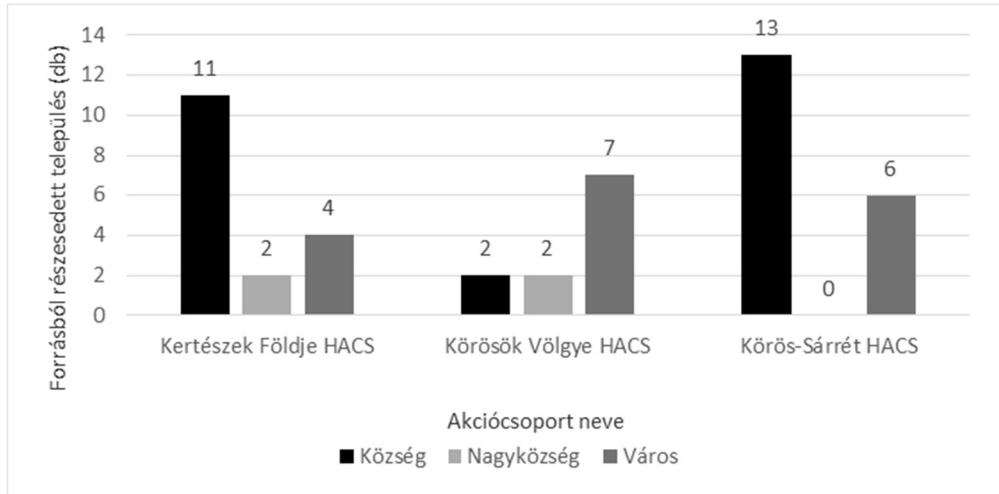
Figure 3. From the axis III. supported settlements in the three action groups by status of the settlements

Forrás: saját szerkesztés

4. ábra: A három akciócsoport IV. tengely forrásából részesedett települések jogállásuk szerinti megoszlása

Figure 4. From the axis IV. supported settlements in the three action groups by status of the settlements

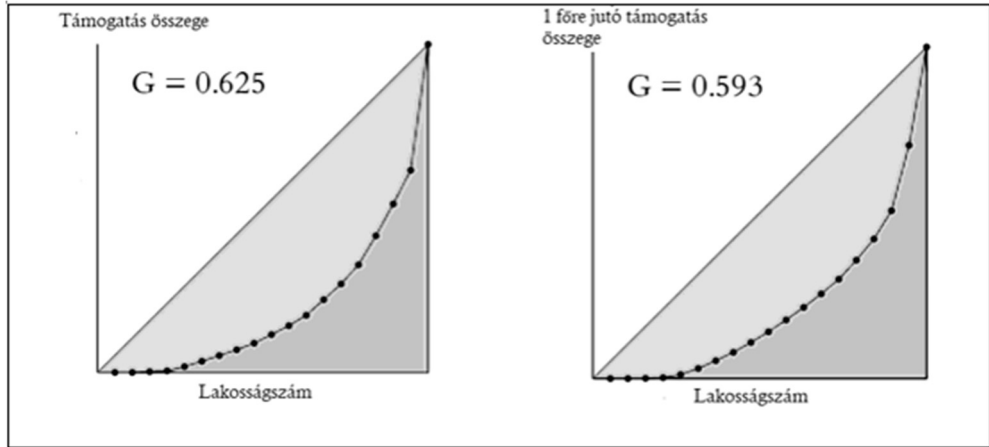

Forrás: saját szerkesztés

Ha a támogatások nagyságát, forint béli méretét vesszük figyelembe, akkor az mutatkozik meg, hogy bár a községek voltak a legnagyobb számban jelen az akciócsoportokban még is összességében a városoknak jutottak támogatások voltak a legmagasabbak, forintban kifejezte ez az összeg a III. és IV. tengelyt figyelembe véve meghaladja az 5 milliárd forintot mind a három egyesület adatait összesítve. Ha a két tengelyt külön vizsgáljuk e tekintetben, akkor az állapítható meg, hogy a III. tengely forrásaiból Békés megyében a községek, míg a IV. tengely forrásaiból szintén a városok kaptak a legmagasabb összegű támogatást. Kijelenthető az is esetünkben, hogy a nagyközségek részesedtek a legkisebb mértékű anyagi támogatásban a HACS-ok részéről, de ugyanakkor az is hozzá tartozik, hogy igen kis számmal voltak jelen az akciócsoportokban.

Lorenz-görbe segítségével a 2007-2013-as időszakban, a Békés megyében szétosztott LEADER források (csak a IV. tengely) egyenlőtlenségeinek vizuális ábrázolására van lehetőség. A görbére felrajzolt értékek az akciócsoportok által a települések között szétosztott LEADER források, valamint a települések 1 főre jutó LEADER részesedését mutatják, mindhárom akciócsoport esetében. Amennyiben a Lorenz-görbe vonala egybe esne az alapnégyzet átlójával, abban az esetben a LEADER források teljes koncentráció hiánya mutatkozna, s az egységek forrásból való részesedése azonos lenne. Ha a görbe a négyzet oldalával esne egybe, akkor szélsőséges koncentráció lenne megállapítható a vizsgált területegységek között a forrásokból. (NEMES NAGY 2005).

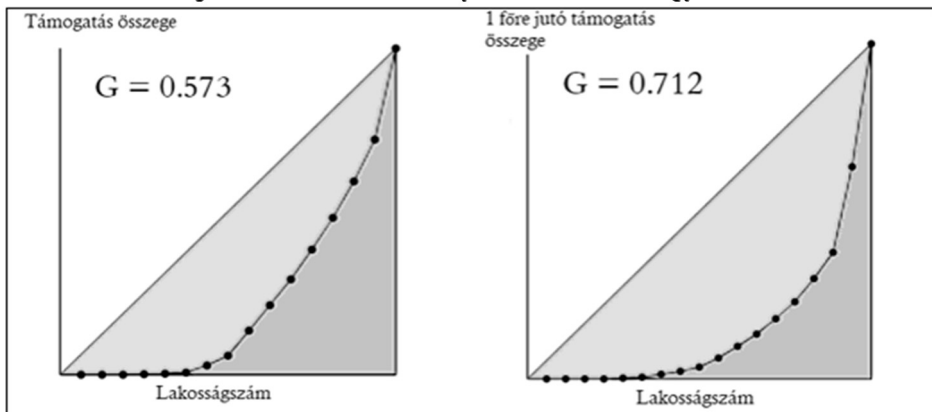
5. ábra: A Kertészek Földje HACS Lorenz-görbéi
Figure 5. Lorenz curve of the Kertészek Földje LAG

Forrás: saját szerkesztés

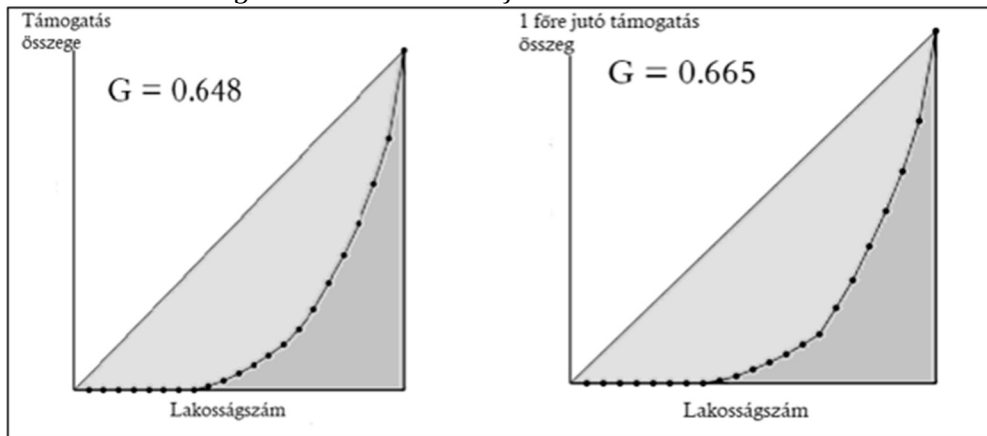
Mindkét vizsgált érték tekintetében, tehát az összes forrás és az 1 főre jutó forrás esetében is - Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület (5. ábra), a Körösök Völgye Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület (6. ábra), a Körös-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület (7. ábra) - megállapítható, hogy kiosztott pénzek területi eloszlása nem egyenletes, mivel a görbe egyik esetben sem esik egybe az átlóval. A Gini-index értékét 0,4 felett már magas egyenlőtlenségként interpretálhatjuk (NÉMETH R ET AL 2017). Tehát elmondható, hogy mindhárom vizsgált HACS esetében a „pénzek területi elhelyezkedésében” koncentráció tapasztalható, mivel a görbe minden esetben láthatóan eltér az átlótól, és a koordinátatengelyhez közelít.

6. ábra: A Körösök Völgye HACS Lorenz-görbéi
Figure 6. Lorenz curve of the Körösök Völgye LAG

Forrás: saját szerkesztés

7. ábra: A Körös-Sárrét HACS Lorenz-görbéje
 Figure 7. Lorenz curve of the Körös- Sárrét LAG

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált ciklusban egyértelműen elindult egyfajta együttműködés a települések, valamint a lakosság között – ami eredendően az egyik legfőbb célja a LEADER kezdeményezésnek – de ebben a ciklusban még a program igen kezdetlegesen működött hazánkban. A települések által közösen megvalósított projektek, valamint az, hogy sok települési szereplő valamint vezető szívesen jár az egyesületek által szervezett kulturális, hagyományőrző programokra, HACS gyűlésekre, megbeszélésekre azt mutatják, hogy jó irányba haladnak az együttműködések és biztató jövő elé néznek a települések. Szinte minden a programba részt vett település fejlődött a ciklus alatt, hol kisebb, hol nagyobb mértékben, összességében pedig talán még sem annyit, ahogyan azt várták volna a vezetők a ciklus elején. Vannak olyan települések is a megyékben, amelyek helyzetét a jelen pillanatban is igen kilátástalan helyzetben látják a HACS-ok munkaszervezet vezetői, ilyen település például Csabaszabadi ahol – a törekvések ellenére is – szinte eltűnően van a lakosság.

1990-es évről a 2011-es évre elvesztette a lakosságának 20 százalékát, valamint a szolgáltatások is nehézkesen elérhetők a helyi, előregedő lakosság számára, akik talán a legjelentősebb probléma a település és a HACS számára, hogy az ott élők tömegét szinte csak a nyugdíjas réteg adja, ezáltal veszélyben az a réteg, amelyre a település jövőjét lehetne alapozni. Csakhogy ezzel nincs egyedül Csabaszabadi települése, hiszen a megyében, valamint országos szinten találhatunk olyan településeket, ahol a népesség előregedik, nincs utánpótlás, s a szolgáltatások eltűnően vannak, ide sorolhatjuk még a megyében lévő települések közül Dombiratos, Kevermest, Battonyát, Ecsegfalvát, Gesztet, Körösnagyharsányt, Sarkadkeresztúrt. A felsorolt települések a HACS munkaszervezet vezetői által megjelölt azon települések ahol a legjelentősebb

problémákkal küzdenek, úgy, mint például elszigeteltség, nehéz elérhetőség, a foglalkoztatási szektorok szinte teljes hiánya.

A mai világ egyik nagyon fontos területet a közbiztonság javítása volt az egyik fő támogatandó szegmense a településeken, ezt a területet minden településre felszerelt térfigyelő kamerák segítségével próbálták meg biztosítani, valamint a mára nagyon fontossá vált telekommunikációs infrastruktúra valamint a nagyvárosokban élők számára oly természetesnek megítélt csatornahálózat is teljesen kiépítésre került a kisebb településeken is. Az akciócsoportok által végzett, a ciklus végén lezajlott felülvizsgálat alkalmával sajnos azt állapították meg, hogy a településeken nem történt olyan mértékű fejlődés melyet reméltek, továbbra is jelentős mértékű munkanélküliséggel, erőteljes elvándorlással néztek szembe, s nem sikerült az erősségekre oly mértékben építeni, hogy azok gazdasági fellendülést okozzanak akár települési szinten is. A III. tengely forrásait a települések leginkább közterületek, közösségi épületek (pl. templom, közösségi ház, játszótér) helyreállítására vagy létesítésére használták fel. A legjelentősebb fejlődésnek mégis a helyi mezőgazdasági eredetű termékek előállításának, feldolgozásának, marketingjének, piacra juttatásának elősegítésében történt fejlődést tartják a legjelentősebbnek mely a legnagyobb mértékben a megye északkeleti részén valósult meg (Vésztő, Szeghalom, Dévaványa, Kötegyán) a Körös-Sárrét HACS akcióterületén. A Körösök Völgye HACS területén kiemelkedő mértékűek voltak a közösségi célú fejlesztések, valamint a falumegújítást célzó projektek mennyisége is tekintélyes volt, rendkívül sok települést érintett, valamint több településen is valósult meg vidéki örökség védelmét célzó projekt úgy mint például Kondoroson, Gyomaendrődön, Muronyban. A Kertészek Földje HACS nem titkolta és célozza meg fő prioritásának az őstermelők támogatását. Medgyesegyháza városában több mint kétszáz őstermelő fejleszthette kertészetét, szerezhetett be eszközöket. A települések gazdagabbak lettek egy közösséggel melyet jól alakítva, használva a jövőben kialakíthatják saját akaratuknak megfelelően azt a közeget, melyben szívesen élnének az életük hátralévő részében, saját igényeik szerint formálhatják településeiket felülről való irányítás nélkül.

ÖSSZEGZÉS

A három egyesületből kettő körülbelül egy időben, 2008-ban kezdett működni mint LEADER HACS, a harmadik a Körösök Völgye pedig valamivel később 2012-ben csatlakozott be a programba. Ebben a ciklusban még a program nem hozta azokat az eredményeket, melyeket a HACS vezetői az egyesületek indításakor reméltek. Az is hozzá tartozik, hogy az egész ország területén elmaradott a program a nyugati országokhoz képest, akik már sokkal komolyabb szinten használják a LEADER alulról építkező fejlesztésekre, közösségépítésre. Mind a három akciócsoportban voltak olyan települések, amelyek egyáltalán nem

részesültek sem a III. tengely forrásából, sem a LEADER forrásból, valamint az is kiderült, hogy mind a három egyesületben voltak olyan települések, amelyek kiemelkedően támogatottnak számítottak az egyesületben. Jellemző az egyenetlen pénzosztás a települések között a LEADER forrásból, ezt jelen esetben Lorenz-görbe igazolja számunkra. 2014-2020 között a megyében már 4 HACS működik, ezáltal még több vidéki terület lett lefedve, s még több település részesedhet napjainkban LEADER és más vidéki térségekre fordítandó támogatásokból. Remélem, hogy a lassan lezáruló ciklus után, a következő tervezési időszakban is bele vágnak ebbe a nagy lényegességgel bíró munkába az akciócsoportok.

IRODALOM

- BÍRÓ NAGY A.** (2007): Túl a magyar ugaron - Az Integrált vidékfejlesztés lehetőségei Magyarországon. Demos Magyarország Alapítvány, 78 p.
- KOVÁCH I.** (2003): A magyar társadalom „parasztalanítása” - európai összehasonlításban, Századvég, pp 41-67.
- MISKÓ K. – SZÉKELY, E.** (2000): Közösségi Kezdeményezések a vidék fejlesztéséért – Uniós programok a LEADER program működéséről. In: Kovács T. (szerk.) (2000): Integrált vidékfejlesztés: V. Falukonferencia. Pécs, pp. 361-367.
- NEMES NAGY J.** (szerk.) (2005): Regionális elemzési módszerek. ELTE Regionális tudományi Tanszék, Budapest, 313 p.
- NÉMETH R. – SIMON D.** (2011): Társadalomstatisztika. Egyetemi jegyzet. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem
- PATKÓS Cs.** (2013): Térség- és településmenedzsment elektronikus tananyag 3.0 verzió, Eszterházy Károly Főiskola, Eger, 164 p
- UDVARDY P.** (2010): Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 7. Vidékfejlesztési stratégiák és programok, LEADER. Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar, Székesfehérvár, 19 p.